MUHAMMED BİN AMR UKAYLÎ

Hadîs âlimi. Yüzbin hadîs-i şerîfi râvileri ile birlikte ezberden bilirdi. Hadîs ilminde zamanının imâmı idi. Künyesi, Ebû Ca’fer olup, ismi, Muhammed bin Amr bin Mûsâ bin Hammâd’dır. Ukaylî’ye, Mekkî ve Hicâzî nisbet edildi. Mekke’de yaşadı ve orada 322 (m. 934) senesinde vefât etti.

İlimle uğraşan bir ailenin ferdi olarak Dünyâya gelen Muhammed bin Amr, başta anne tarafından dedesi Yezîd bin Muhammed Ukaylî olmak üzere, Muhammed bin İsmail Sâig, Ebû Yahyâ bin Ebî Mesre, Muhammed bin Ahmed bin Velîd bin Berd Antâki, Yahyâ bin Eyyûb Allâf, Muhammed bin İsmail Tirmizî, İshâk bin İbrâhîm Debrî, Ali bin Abdülazîz Begâvî, Muhammed bin Huzeyme, Muhammed bin Mûsâ Belhî ve daha birçok âlimden ilim tahsil edip, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Ubeydullah bin Mûsâ ile sohbet etti.

Allahü teâlânın rızâsına kavuşabilmek için, yıllarca hadîs-i şerîf topladı. Bunları hem kitaplarına yazdı, hem de hafızasına yerleştirdi. Uydurdukları sözleri hadîs diye Peygamberimize (aleyhisselâm) mal etmeye çalışan yalancıları, hatalı rivâyet yapanları, rivâyetine i’timâd edilebilecek olanları veya i’timâd edilemeyecekleri tesbit etti. Hâfızası çok kuvvetli, zekâsı keskindi Sâdece Allahü teâlânın rızâsını düşünür dünyâya i’tibâr etmezdi.

Zamanının mümtaz insanlarından Ebü’l-Hasen Muhammed bin Nâfi’ Huzâî, Yûsuf bin Duhaylî Mısrî, Ebû Bekr bin Mukrî gibi âlimler, ona talebe olmak bahtiyarlığına erişip, hadîs-i şerîf rivâyet etmekle şereflendiler.

Müslim bin Kâsım ve Hâfız Ebü'l-Hasen bin Sehl-i Kattân gibi âlimler de, onun sika (güvenilir) olduğunda ittifâk ettiler.

Hâfız Ebü'l-Hasen bin Sehl-i Kattân, Muhammed bin Amr hazretlerinin hafızasının kuvvetini, hadîsdeki bilgisi ve gösterdiği dikkati şöyle anlatır: "Hadîs ilmiyle uğraşanlardan bir grup Ebû Ca'fer Muhammed bin Amr-ı Ukaylî'yi denemek istedik. Elimizde ba'zı eksik fazlalıklar yaparak hadîs-i şerifleri yazdığımız bir kitapçık vardı. Huzûruna yardığımızda yazdıklarımızı okuduk. Elimizden kitapçığı aldı ve bizim ilâve ve çıkardıklarımızı ayıkladı. Üstelik de hiçbir kitaba bakmadan hafızasındaki bilgilerle düzeltti. Biz onun yanından ayrıldığımızda, hafızasının keskinliği ve hıfzının kuvveti hakkında ittifâk halindeydik."

Eserleri arasında mühim bir yer işgal eden Duâfâ-i kebîr de, hadîsle uğraşanları, güvenilir olup olmamasına göre ayırarak anlatmaktadır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 833

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 295

3) Mu'cem-ül-müellifîn cild-11, sh. 98

4) El-A'lâm cild-6, sh. 319

5) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 33